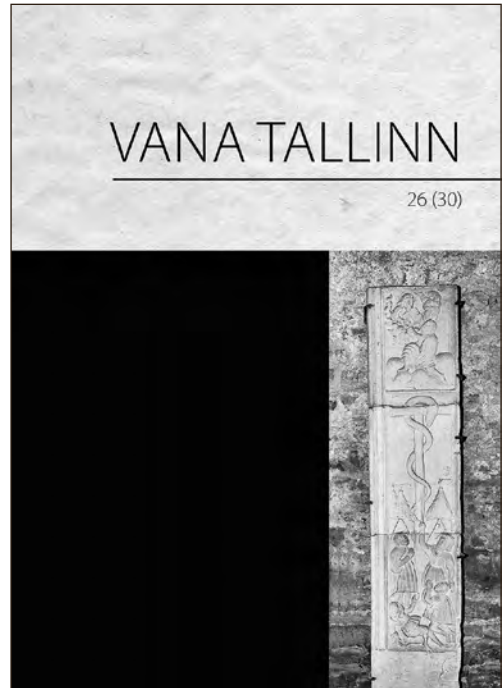

„Vana Tallinna“ mitu tulemist

„Vana Tallinnat“ on nüüdseks ilmunud kakskümmend kuus numbrit. Pole kahtlustki, et meie oludes on publikatsiooni elushoidmine omaette tähelepanuväärne saavutus. Ivar Leimuse sulest selle aasta Akadeemias nr. 3 ilmunud arvustus pealkirjaga „25 head põhjust, miks lugeda Vana Tallinnat“ annab põhjaliku ülevaate aastatel 1991–2014 ilmunud köidete sisust. Jaan Tamm omakorda räägib käesoleva aasta 11. märtsi Õpetajate Lehes avaldatud loos „Uus Vana Tallinn“ 26. numbrist, kuid markeerib ka varasemaid etappe publikatsiooni elus. Jaan Tamm eristab selles kolme etappi: esmalt neli numbrit 1936. a. kuni Teise ilmasõjani, seejärel periood 1991 kuni 2014 ning nüüd siis uuesti naasmine *ad fontes* (Leimuse sõnastuses) ehk Tallinna Linnaarhiivi ja Juhan Kreemi toimetada.

Nii Leimus kui ka Tamm periodiseerivad väljaande peatoimetajate järgi. Enne sõda olid vedajateks Paul Johansen ja teised linnaarhiivi töötajad, seejärel tuleb 25 aasta pikkune Raimo Pullati periood ning edasi on koorem kanda Juhan Kreemil.

Oma loos tahaksin siiski meenutada lühikest perioodi, „Vana Tallinna“ n.-ö. teise tulemise lugu, mille pikkuseks oli mõni aasta. Püüdsin mälu värskendamise huvides konsulterida ka vana kolleegi Lilian Kotteriga, kuid

paraku see mul ei õnnestunud. Miks tahtsin just temaga mõtteid vahetada? Aga seetõttu, et minu mälu järgi oli tema see, kes ütles esmalt välja, et sõjaeelne „Vana Tallinn“ vajaks jätku ning eeldused on selleks olemas. Nimelt toimus 1986. aasta vanalinna päevade raames Tallinna käsitöölisele ja käsitööle pühendatud konverents, mille korralduslikku koormat kandsid minu tollased kolleegid ja sektorikaaslased Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudis Lilian Kotter ja Teet Veispak. Võttis aega, enne kui korraldajatel õnnestus kätte saada konverentsil esinejate artikliteks vormitud käsikirjad. Mäletan käsikirjade kuhja legendaarses toas numbriga 343 Estonia puistee 7. Liliani meenutan sealjuures erilise soojusega, sest tema oli lisaks viljakale teadustööle ka masinakirja nobenäpp, kelle abile võis vajadusel alati loota. Lilian Kotteri ja Teet Veispaki näol oli tegemist noorte linnauurijatega tollase Ajaloo Instituudi feodalismiperioodi ajaloo sektoris. Urbanistika oli instituudis üldse tugeval järjel. Lisaks nimetatutele oli meie sektorikaaslaseks Jüri Kivimäe, hilisem Tallinna Linnaarhiivi direktor ja veel hiljem professor nii Tartus kui ka Torontos. Linnauuringud olid ju ka instituudi direktori Raimo Pullati üks uurimisvaldkondi. Tollane sektorijuhataja Enn Tarvel ei pidurdanud noorte entusiastide õhinat jätkata „Vana

Tallinna“ väljaandmist. Pigem ikka vastupidi: usun, et ma ei eksi, kui väidan, et „Vana Tallinna“ esimese numbriga saatesõnad pärinevadki just temalt. Seda vähem kui leheküljelist sisesejuhatavat lugu võib isegi pidada omamoodi manifestiks, kus selgitatakse ja seletatakse, mida esimene number endast kujutab ning kuidas soovitakse järgmiste numbritega edasi liikuda ehk teisisõnu – kuidas kujundada väljaande nägu. Eessõnas räägitakse, et esimesse osasse on koondatud 1986. a. konverentsi ettekanded. Teise osa moodustavad mistsellid ning teretulnud oleks ka väiksemamahulised allikapublikatsioonid meie linnaarhiivist. Kolmanda osa moodustavad retsensioonid ja ülevaated. Mõistagi peavad need olema seotud ennekõike Tallinna ajaloo ja kirjandusega, kuid päris kõrvale ei saa jätta ka raamatuid ja artikleid, mis käsitlevad Eesti ja teiste Läänemere regiooni linnade ajalugu, millega meie ajalugu on tihedalt põimunud. Toimetuskolleegium on esimesel köitel igati väärikas. Sarja peatoimetajaks on Raimo Pullat, kolleegiumi kuuluvad Enn Tärvel, Jüri Kivimäe, Teet Veispak ja Lilian Kotter, kes oli ühtlasi ka esimese numbriga koostaja. Kõigi nimetatute puhul oli tegemist ajaloolastega, kelle erialases kvalifikatsioonis polnud põhjust kahelda. Lisaks sellele tuleb rõhutada veel üht külge. Noorem ajaloolaste põlvkonda ühendab suur soov teha midagi seesugust, milleks varem polnud võimalusi, ja teha taheti võimalikult hästi, nii hästi, et oleks õigus ajada rind kummi ja kuulutada: me oleme võimelised tegema asju maailmatasemel! Eeskujud olid olemas ja seda ennekõike saksa kultuuriruumist, mille ajalootraditsiooni me kõige paremini arvasime tundvat.

Kui heidame pilgu retsensioonide ja ülevaadete rubriigile, siis on selgelt näha, et kolleegiumi liikmeks olemine polnud sugugi auamet. Lilian Kotteri sulest pärineb neli, Teet Veispakilt viis ja Jüri Kivimäelt kolm lugu. Kahe loo autoriks oli siinkirjutaja; Jaan Tamm, Kersti Markus ja Heino Gustavson panustasid igaüks ühe arvustusega. Institutsioonid, kelle egiidi all esimene köide ilmus, olid Tallinna Linnavalitsus ja Tallinna Linnauurimise Instituut. Algas missugune!

Ja siis võrdluseks teine köide. Toimetuskolleegiumisse ei kuulu eelnimetatutest mitte ükski. Öieti on seal mainitud vaid kolm nime: Raimo Pullat on peatoimetaja ja koostaja, Heino Gustavson on koostaja ja Ene Rõngelepp sekretär. Retensioonide ja annotatsioonide autorikonnas domineerib Heino Gustavson,

ent esindatud on siiski ka Tiina Kala ja Evald Tõnisson. Mitmed arvustajate-retsensentide nimed on aga ajaloolaste ringkondades täiesti tundmatud.

Kolmanda köite eripäraks on aga see, et sealt alates on väljaandjateks Tallinna linnavalitsus ja kirjastusosaühing Estopol. Uus ajastu „Vana Tallinna“ ajaloos oli alanud. Kõrvalseisjana ei oska ma neid muutusi seletada ja kui ma püüaksin toetuda suulisele pärimusele, siis suure tõenäosusega kuuleksin mitmeid erinevaid seletusi. Ah jaa: ei tohi unustada, et meie ühiskond oli jõudnud karmi turumajanduse ja olelusvõitluse keerisesse, kus ilusate silmade ja aateliste põhimõtete eest ei saanud enam midagi. Keegi pidi ju ka rahaasju korraldama ja see eeldab omaette talendikust. Tegelikult ei ole sellel kõigel üldse suuremat tähtsust, sest minu arvates on žanr „Kui ajalugu oleks läinud teisiti“ nii ebaajalooline, kui olla võib. Loeb ikka see, mis on juhtunud. Seega võib nõustuda Ivar Leimuse tõdemusega: „Kõik see (25 köidet „Vana Tallinnat“ – P. R.) on tegelikuks saanud peamiselt ühe mehe, sarja vastutava väljaandja Raimo Pullati energia, põikpäisuse, veenmisoskuse, nutikuse ja tahtjõu tõttu.“

Priit Raudkivi

Priit Raudkivi

(1954), PhD, vanemteadur,
Tallinna Ülikooli Humanitaarteaduste Instituut,
Narva mnt. 25, 10130 Tallinn,
priit.raudkivi@tlu.ee